

BİR ANKARA KÖYÜ (KAVAKÖZÜ)'NÜN SOSYOLOJİK İNCELEMESİ

Yrd. Doç. Dr. D. Ali ARSLAN

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
arslandali@gop.edu.tr

Özet

Türk toplumunun Cumhuriyet'in ilk yıllarından bugüne, yoğun bir kalkınma çabası içinde olduğu bilinen bir gerçektir. Bir başka gerçek de, yarım asra yakın bir süredir yaşanmakta olan hızlı ve çarpık kentleşmeye rağmen, Türkiye nüfusunun üçte birden fazlasının, halen kırsal alanda yaşadığıdır (DİE, 2004). Bu gerçekler dikkate alındığında, kalkınmaya giden önemli yollardan bir tanesinin de kırsal kalkınmadan geçtiğini söylemek hiç de zor olmayacaktır. Türkiye'de bu konuda, uzun yıllardır istenilen başarıya ulaşılamamış olmasının nedenlerini, ihmal edilmiş kırsal Türkiye gerçeğinde aramak gerekir.

Çalışmanın temel amacı, sosyo-ekonomik ve kültürel boyutlarıyla köyün ve köylünün sorunlarını irdelemektir. Çalışmaya konu edilen Kavaközü Köyü, başkent Ankara'ya yaklaşık 100 km uzaklıkta bulunan Kavaközü (Cimder), tipik bir Orta Anadolu köyü olup, içinde bulunduğu koşullar bakımından, bir çok öteki Orta Anadolu köyü ile yakın benzerlikler gösterir. Bu yönüyle çalışma, genel hatlarıyla da olsa kırsal Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı ve sorunlarına ışık tutacak niteliktedir.

Anahtar Sözcükler: Köy, Kavaközü Köyü, Köy Sosyolojisi, Toplumsal Kalkınma, Köyün Sorunları, Göç.

Abstract

The rural development is one of the major problems of developing countries. As a developing country Turkish society is still struggling with this problem The main aim of this study is to describe the socio-economical structure and problems of rural Turkey. A central Anatolian village selected as the research area. The data which was gathered in the field researches was used to achieve the aim. A couple of fieldworks were carried out in the field within last fifteen years.

Key Words: Village, Kavaközü, Rural Turkey, Rural Sociology, Rural Development, Rural Problems.

1. GİRİŞ

Türk köylüsü, dün olduğu gibi bugün de toplumda zahmetin en çoğuna katılan, buna karşın toplumsal nimetlerden en az pay alan kesimdir. Bütün bunlara rağmen Türk köylüsü devletin, Cumhuriyet'in ve Atatürk Devrimleri'nin en samimi

savunucusu olma özelliğini hiçbir zaman yitirmemiştir. Çalışmanın temel amacı, dünden bugüne yaşamakta olduğu sorunlar yumağı içinde bunalmış, adeta unutulup kendi kaderine terkedilmiş olan Anadolu köylüsünün içinde yaşadığı sosyo-kültürel koşulları ve yaşamakta olduğu sorunları ortaya koymaktır.

Bilindiği gibi, toplumsal yapı gibi toplumsal sorunlar da son derece karmaşık ve çok nedenli bir karaktere sahiptir. Toplumsal hayatta yaşanan her toplumsal sorunun, bir çok öteki sorunları da etkilediği bilinen bir gerçektir. Günümüz Türk toplumunun yaşamakta olduğu bir çok sorunun temelinde de, ihmal edilmiş köy olgusu ve kırsal Türkiye insanının görmezden gelinmiş sorunları yatar. Bir başka anlatımla kırdan kente göç, gecekondulaşma, kentlileşememe, kentsel işsizlik, radikalleşme, suç oranlarında ve sosyal-psikolojik sorunlarda hızlı artış gibi bir çok toplumsal sorunun temelinde, “insanları doğduğu yerde doyuramama ve insanca yaşatamama” gerçeği yatmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Köyün sosyo-kültürel dokusunu tanıyarak olmak ve ekonomik faaliyetlerine aşinalık, köy halkı ile yakın ilişkilerinin olması gibi özellikler araştırmacıya katılarak gözlem yapabilmek, kaynak şahıslara kolay ulaşabilmek, görüşmeler ve anket çalışmaları esnasında güven ortamını kolay tesis edebilmek ve bu sayede de sorulara daha sağlıklı cevaplar alabilmek gibi avantajları da beraberinde getirir. Ayrıca, araştırma evrenini yakından tanımak ve gözlemlerden doğru anlamlar çıkarabilmek için de araştırmacının o topluluğun içine girmesi, onların hayatının her safhasına yeterli süreyle katılması gerekir. Bütün bunlar, bu türden çalışmaların geçerlilik ve güvenilirliği bakımından oldukça önemlidir. Hem eski bir köy öğretmeni, hem köylü bir sosyolog hem de bir köy sosyologu olma özellikleri araştırmacıya köy ve köylünün sorunlarına farklı bir bakış açılarından bakabilmek ve değerlendirebilme yapabilmek olanağı sağlamıştır.

Ağırlıklı olarak betimleyici (deskriptif) bir nitelik taşıyan çalışmada, gözlemler ve derlemeler, konuyla ilgili literatür taramasıyla bir temele oturtuldu. Yapılan katılarak gözlemler, gerçekleştirilen yüz yüze görüşmelere ek olarak, köy muhtarlığı ve ilçedeki yöreye ilişkin resmi belge ve kayıtlar taranarak yöreye ilişkin temel veriler oluşturuldu. Bunlardan hareketle, içinde açık uçlu sorular (Gilbert, 1994) da bulunan 50'ye yakın soru içeren bir anket formu hazırlandı. Yaklaşık 100 haneye sahip Kavaközü Köyü'nde, yalın rastlantısal örnekleme tekniği (Sencer, 1989: 359-369) ile 75 hane ile görüşüldü. Görüşmeler, hane halkı reisi ile yüz yüze görüşerek gerçekleştirildi.

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Çalışmanın temelini köy kavramı oluşturur. 1924 tarihli Köy Kanunu'na göre “nüfusu 2000'den aşağı olan yurlara köy denir. Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar, bağ,

bahçe ve tarlaları ile birlikte bir köy teşkil ederler” (Çağlar, 1990: 20). Sosyolojik açıdan “köy (kır) yerleşmesi ile, iş bölümünün gelişmediği, ekonomisi tarıma dayanan, geniş aile türünün, yüz yüze komşuluk ilişkilerinin var olduğu, bu açıdan kent- sel topluluklardan ayrılan toplulukların yaşadığı yerleşmeler anlatılmaktadır. Köy adı verilen topluluklar, öteki topluluklardan ayrı coğrafi ve ekolojik alanda yerleş- mesi, kendine özgü bir iş gücü, toplumsal örgütü, kültürü özel bir adı ve tarihi bu- lunan, kentten daha az nüfuslu insan birlikleridir” (Arı, 1986: 17).

Bir başka değerlendirmeye göre de, “köy toplulukları genelde tarımla uğ- raşan, içinde buldukları toplum bütünüyle ortak çıkarları az olan, sınırlı ölçüde örgütlenmiş bulunan, birbirleri karşısında da güçlü özerlik eğilimleri gösteren; top- lumsal çevreden çok doğal çevreyle yoğun ilişkilerde bulunan, birkaç düzine ile bir kaç yüz arasında değişen sayıda hanelerden kurulu, belli ve özenle korunan sınırları bulunan topluluklardır” (Ozankaya, 1987: 219).

Oldukça farklı tanımlamalar olsa da, genel bir köy tanımlaması şöyle yapı- labilir: “Köy, iktisadi faaliyetleri ağırlıklı olarak tarım, hayvancılık ve el sanatları olan; mekanik iş bölümü, cemaat ruhu ve gelenekçi bir hayat anlayışının egemen olduğu; aile içinde geleneksel ilişkiler yaygın olan; nüfusu en fazla binlerle ifade edilebilen, coğrafi bir sınırı, kendine ait bir adı ve kendine özgü bir toplumsal ör- gütlenmesi bulunan; toplumsal değişme sürecinin görece olarak yavaş işlediği; kırsal bir mekanda varlığını sürdüren sosyal ve fiziki çevrelerin oluşturduğu, bütün bu yönleriyle de kentlerden farklılık gösteren toplumsal yerleşmelerdir”. Köylü ise, köy olarak tanımlanan fiziki ve sosyal mekan içinde yaşayan ve ağırlıklı olarak tarım, hayvancılık, el sanatları gibi uğraşlarla varlıklarını sürdüren kişi ya da kişi- lerdir (Arslan, 1992: 12; Arslan, 2001; Arslan, 2004).

Çalışmada geçen ikinci temel kavram ise köy sosyolojisidir. Köy sosyoloji- si (Jary & Jary, 1991) de kent sosyolojisi, aile sosyolojisi, hukuk sosyolojisi, eğitim sosyolojisi, ve diğerleri gibi genel sosyolojinin bir alt dalıdır. Temel amacı ise köy olarak tanımlanan toplumsal realiteyi inceleyip, açıklamak, sorunlarına kalıcı çö- züm yolları üretmektir. “Grup ilişkileri içinde köy halkının bilimsel araştırılması- dır” (Türkdoğan, 1969: 17) şeklinde tanımlanan köy sosyolojisinin başlıca ilgi alan- larından birisi “köydeki toplumsal değişmeyi izlemek ve açıklamaktır” (Ergun, 1984: 148). Bir başka açıdan ise “Köy sosyolojisi, kırsal koşullarda biçimlenmiş ilişkilerle, tüm toplumun işleyişi arasındaki bağımlılığı inceleyen bilim dalı” (Hançerlioğlu, 1986: 244) olarak tanımlanır.

Kısacası köy sosyolojisi (Jary & Jary, 1991), köy topluluklarının yapısını, toplumsal yapı içindeki yerini, oluşumunu, işleyiş ve değişim (Ozankaya, 1995: 85) dinamiklerini inceleyen, uygulamaya yönelik olarak da köyün ve köylünün sosyo- ekonomik ve kültürel sorunlarını inceleyip onlara kalıcı çözümler üretmeyi amaçla- yan toplumbilim dalıdır.

Bir diğer temel kavram da toplum kalkınması’dır. ABD Uluslararası İş Bir- liği Yönetimi tarafından yapılan tanımlamaya göre “toplum kalkınması, bir toplumu

meydana getiren insanların plan hazırlamaları, bu planı uygulamak amacıyla örgütlenmeleri, birleşik ve ayrı ihtiyaç-problemlerini tayin etmeleri; ihtiyaçlarını karşılamak, problemlerini çözmek için ortak ve ayrı programları, daha çok toplumun kaynaklarına dayanmak suretiyle uygulamaları; bu kaynakları, gerektiğinde toplumun dışında bulunan devlet kuruluşlarının hizmet ve kaynakları ile tamamlamalarını kapsayan sosyal çaba oluşumudur” (Çağlar, 1969: 12-13).

Toplum kalkınmasının temelini toplumun, topyekün olarak daha iyi bir sosyo-ekonomik ve kültürel düzeye ulaştırılmasıdır. Fakat burada üzerinde durulan, küçük toplulukları kaldırmak suretiyle topyekün toplumu geliştirmektir. Toplum kalkınmasında öncelikli olarak, değişebilmek için yardım ve desteğe ihtiyacı olan kırsal (kent dışı) topluluklardan başlayarak kalkınmayı sağlamak hedeflenir.

4. BİR ANKARA KÖYÜ: KAVAKÖZÜ

Eski adıyla Cimder, yeni adıyla Kavaközü Köyü, İç Anadolu Bölgesinin kuzeyinde, Ankara'nın kuzeybatısında, İç Anadolu bölgesi ile Karadeniz bölgesinin kesiştiği sınıra yakın bir bölgede yer alır. İdari bakımdan Ankara iline ve Güdül ilçesine bağlı bulunan Kavaközü, başkente yaklaşık 100 km uzaklıktadır. Güdül ilçesine 12 km, Beypazarı'na 30 km, Uruş kasabasına ise 6 km mesafededir. Doğusunda Kayı, kuzeyinde Tahtacı Örencik, Kuzeybatısında Sağır (Kırkkavak) köyleri, güneybatısında Uruş kasabası, güneydoğusunda ise Güdül ilçesi yer alır. Yakın tarihi içinde, idari bakımdan Beypazarı ve Ayaş ilçelerine de bağlı bulunmuştur.

Karadeniz bölgesinin hemen sınırında olmasına rağmen, yörede tipik karasal iklim hakimdir. Bolu dağlarının uzantısı olan dağ ve tepecikler, Karadeniz ikliminin yörede etkili olmasını engeller. Yaklaşık 1100 m'lik bir rakıma sahip olan köyde yazlar genellikle sıcak ve kurak, kışlar ise soğuk ve yağışlı geçer. Birim metrekareye en çok yağmur ilkbaharda ve sonbaharda düşer. Eskiden bir orman kenarı köyü olan Kavaközü, ormanın, baş düşmanları insan ve keçiler tarafından bilinçsizce tahrip edilmesi sonucunda, ormandan 5-6 km uzakta kalmıştır.

Dağlık alanlarla, tepelerle ve kayalıklarla kaplı bulunan köyün kuzeyi, karasal iklimin tipik bitkisi olan cılız otlar ve bodur çalıların yer aldığı bir bozkır görünümündedir. Civarda yer alan bozuk meşe korulukları, ormana yapılan tahribatin canlı tanıklarıdır. Fazla derin olmayan vadilerle ve dere yataklarıyla kesilen güneydeki az engebeli düzlüklerde ise, meyve bahçeleri, üzüm bağları, karasal iklime uyum göstermiş ağaç toplulukları ve ekim alanları yer alır.

5. KÖYÜN SOSYAL TARİHİ

Yöre, binlerce yıla dayanan, çok eski bir geçmişe sahiptir. Yapılan incelemelerde edinilen izlenimler, yörenin iskan tarihinin Romalılar'a, Frigyalılar'a, Hititlere hatta belki de daha eskilere kadar indirgenebileceğine işaret etmektedir. Bununla birlikte köyün ilk kuruluş tarihine ilişkin henüz elde bir belge bulunmamaktadır. Kaynak şahıslarla yapılan görüşmelerden ve söylencelerden, yörenin Türkler

tarafından iskana açılışının Osmanlı'dan daha önce, Orta Asya'dan Anadolu'ya yaşanan ilk göç dalgaları sırasında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Hatta söylencelerde, Osmanlı Beyliği'ni sonra da Osmanlı İmparatorluğu'nu kuran Oğuz Boyunun, Söğüt-Domaniç yöresine yerleşmeden önce buradan geçmiş olduğu ve yöre halkının da bu boydan, göç esnasında burada yerleşik düzen kurmaya karar verip kalan bir kol olduğu rivayet edilmektedir. Arslan'ın 1980'li yılların sonlarından bu güne yörenin folklorik yapısına ilişkin sürdürmekte olduğu araştırma ve derlemelerde ortaya koyduğu bulgular da, bu söylenceleri doğrular niteliktedir (Arslan, 1992 ve Arslan, 2003).

Köyün sosyo-kültürel dokusunda önemli bir iz bırakmış olan Samut Bali'nin kişiliği ile Samut Bali Vakfı ve Zaviyesi'ne yönelik yapılacak ayrıntılı bir tarih araştırmasının, bölgenin sosyal tarihini aydınlatıcı son derece önemli bulgular ortaya koyacağından kuşku yoktur. Kavaközü Köyü'nün eski adı Cimder'dir. Fakat köyün kuruluş adının bu olup olmadığı konusunda bir şeyler söylemek henüz mümkün değildir. Görüşülen kaynak şahıslardan bir çoğu, köyün eski isminin Akköy olduğunu dedelerinden duyduklarını belirtmişlerdir.

6. KÖYÜN DEMOGRAFİK YAPISI

Kavaközü Köyü'nün nüfusu, 1980'li yıllarda altı yüze yakınken, 1990 başlarında beş yüzün de altına düşmüş, günümüzde ise 300'e kadar düşmüştür. Bununla birlikte, halen Gündül ilçesinin büyük köylerinden bir tanesi konumundadır. Tablo 1'de de görüldüğü gibi, köy nüfusunda, 20 yılda yüzde 50'ye varan bu hızlı azalmanın altında yatan nedenlerin başında, Türk toplumunun kanayan bir yarası olan köyden kente göç olgusu gelir. Bunun yanı sıra, eskiden oldukça yaygın olan çok çocuk sahibi olma eğiliminin ve buna bağlı olarak da doğurganlık oranının azalması da, bu düşüşte etkili olmuştur. Nüfustaki bu azalmanın başlıca nedenleri şöylece sıralanabilir:

1. Tarımda makineleşmeye paralel olarak, tarımsal faaliyetlerin emeğe dayalı olmaktan çıkmış olması.
2. Gün geçtikçe ağırlaşan ekonomik şartlar ve zorlaşan yaşam koşulları ve belli bir aşamadan sonra ailenin sahip olduğu her bir ilave çocuk, aile için bir katkı olmaktan çıkıp, ağır bir yük haline dönüşmüş olması.
3. Sağlık alanındaki gelişmelere paralel olarak çocuk ölümlerinin azalması.
4. Aile planlaması bilincinin gelişmesi ve doğum kontrol tekniklerinin yaygınlaşması.
5. Değişen değer (erkek çocuğa atfedilen değerler gibi) ve tutumlar.

Köyden kente göç edenlerin başında ilköğretim çağını doldurmuş gençler ile, yeni evli çiftler gelmektedir. Az da olsa namus davası gibi çeşitli nedenler yüzünden göç eden ailelere de rastlanır. Kavaközü köyünden, başta başkent Ankara olmak üzere büyük şehirlere doğru yaşanan nüfus hareketlerinin başında iş bulmak, meslek edinme gibi ekonomik nedenler ve eğitim olgusu yatmaktadır.

Tablo-1: 1980 ve Sonraki Yıllarda Yapılan Sayım Sonuçlarına Göre Güdül ve Köylerinin Nüfus Durumu

	1980	1985	1990	1997	2000
İlçe Merkezi	3353	6008	5504	6509	5806
Adalıkuzu	407	122	281	170	120
Akbaş	344	269	191	106	402
Akçakese	692	586	341	290	747
Afşar	214	180	154	130	102
Boyalı	377	323	315	254	369
Çağa	1911	2342	2677	4585	3797
Çukurören	217	217	210	150	174
Garipçe	607	528	481	376	459
Güzel	220	161	154	93	113
Hacılar	169	127	88	130	84
Kadıobası	315	197	168	108	107
Kamanlar	151	129	94	102	132
Karacaören	1149	1169	1244	1961	1989
Kavaközü	597	597	486	330	311
Kayı	269	266	191	131	172
Meyvebüğü	54	44	83	55	48
Özköyü	114	100	83	71	117
Özçaltı	88	96	70	32	66
Kırkkavak (Sağır)	211	177	157	161	146
Salihler	850	824	755	562	534
Sapanlı	107	187	144	119	149
Sorgun	993	800	620	2044	1083
Tahtacıörencik	354	333	297	361	322
Taşören	215	163	145	79	89
Yelli	364	337	306	191	202
Yeşilöz	1346	3178	3459	3762	3298
Bucak ve Köyler Toplamı	12.335	13.452	13.194	16.353	15.132
Genel Toplam	15.688	19.460	18.698	22.862	20.938

Kaynak: Güdül Kaymakamlığı Kayıtları Esas Alınarak Hazırlanmıştır.

Köydeki üretim araçlarının sınırlılığı ve iş olanaklarının kıtlığının yanı sıra, genç kızların evlenmek için şehirde yaşayan ve çalışan erkekleri tercih etme eğilimleri ve evlendiklerinde eşlerinin şehre göç etmeye zorlamaları da, göçün hızını arttıran bir başka olgudur. Mahalli Ozan, Uruşlu Aşık Şefkati bu durumu “Miras” isimli şiirinde, şu dizeleri ile vurgulu bir şekilde dile getirir (Arslan, 1992: 26):

<p>“Göç büyüdü dostum köylerden kente Güzelim köyleri yoz bıraktılar. İlkokul bittiye, haydi git sen de Gence bir vedalık söz bıraktılar ***</p> <p>Anaların bağı mangala döndü Nice göz gurbete bakarak söndü Sevdalar gurbetin yolunda yandı Geride bir yürek, köz bıraktılar. ***</p> <p>Tarlalar bakıma muhtacı arttı Ancak ekmezsiz göç etmek şarttı Düşüncüyü heves kapattı, örttü Geride çok yaşlı göz bıraktılar ***</p>	<p>Kız vermez oldular köyde kalana Söz verdiler kentten haber salana Fırsat verip köy gencini talana Yeşilin yerine boz bıraktılar ***</p> <p>Bakımsız kalmaktan bağlar dağ oldu Keçiler kemirdi, hırsızlar yoldu Baharda dalların çiçeği soldu Geride bir harap iz bıraktılar ***</p> <p>Şefkati gerçeğin dilinden yazdım Ananın, babanın halinden yazdım Kendini bilmeyen gelinden yazdım Sana da kalemle saz bıraktılar”. ***</p>
---	---

Kavaközü’nde yaşanan nüfus hareketleri tek yönlü değildir. Köyden kente olduğu gibi, kentten köye doğru da bir hareketlilik gözlemlenir. Fakat, köyden kente doğru yaşanan nüfus hareketleri kalıcı bir nitelik taşıırken, kentten köye doğru olan hareketlilik mevsimseldir, geçici niteliktedir ve özellikle yaz aylarında görülür. Köyden kente göç etmiş olan ailelerin büyük çoğunluğu, köy ile olan sosyal ve ekonomik bağlarını halen sürdürmektedirler. Bu durum, yönü köye doğru olan geçici nüfus hareketlerinde rol oynayan etkenlerin başında gelir. Bu hareketlilikte rol oynayan bireyler şöylece kategorize edilebilir:

1. Okulu tatile giren öğrenciler,
2. Yaz mevsimini köyde, kışı kentte geçiren emekliler,
3. Aslen şehirde ikamet ediyor olmasına rağmen, bağ-bahçe işleri ile uğraşmak için köye gelen kişi ve aileler,
4. Anne-babalarına, hasat işlerinde yardımcı olmak için gelen gençler ve aileler,
5. Kışlık erzak hazırlamak için gidenler,
6. Bayram, düğün, ölüm gibi törensel nedenlere bağlı olarak köye gidenler.

Ayrıca üçüncü bir nüfus hareketi türü de, “köy-dışarı-köy” şeklinde gerçekleşen nüfus devrimidir. Bu hareketliliği, yaz aylarında, bostan tarlalarında geçici işçi olarak çalışmak için birkaç aylık süreyle köyün dışına çıkan erkekler gerçekleştirir.

7. KAVAKÖZÜ KÖYÜNÜN SOSYAL YAPISI İÇİNDE AİLE KURUMU

Aile, toplumsal hayatın en vazgeçilmez unsurlarından bir tanesidir. Sıklıkla vurgulandığı gibi, bir toplumun temel yapıtaşını aile oluşturur. Günümüz Türk toplumbilimcilerinden Özer Ozankaya'ya (1984: 281) göre **aile**, "insan türünün belli bir biçimde üretildiği, topluma hazırlama sürecinin belli bir ölçüde, ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli bir biçimde düzenlendiği, eşler ve ana-babalarla çocuklar (ailenin biçimine göre başka yakınlar) arasında, belli bir ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir şekilde yer aldığı bir toplumsal kurumdur."

Aile, bireyler arası karşılıklı etkileşimden doğan ve birbirlerinin varlık sebebi olan, belli bir işleve yönelik, birbirleriyle ilişkili davranış örüntülerinden oluşan rollerin meydana getirdiği, düzenli ve sistematik bir yapıdır. Etkin bir iş bölümü ve iş birliğinin yaşandığı aile kurumunda, her bireyin bir rolü, bunun sonucu olarak da yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve sorumlulukları vardır. Aile kurumu içindeki roller birbirlerinin tamamlayıcısı, varlık sebepleridir; biri olmazsa diğeri de olmaz.

Öte yandan, aile içinde bireyler rollerinin gereği olan davranış örüntülerini istedik şekilde sergilemiyorsa, aile sağlığı bozulmuş demektir. Unutulmamalıdır ki, aile içi ilişkileri düzenleyen kurallar ve bireylerin rollerinin zihinsel ve eylemsel içerikleri, toplum ve kültür tarafından şekillendirilir. İster ilksel, isterse değişmiş olsun her toplumda aile kurumu bir form olarak mevcuttur. Toplumdan topluma farklılık gösteren veya zaman içinde değişen bu kurumun içeriği, ilişkilerin niceliği, düzenleniş biçimi ve niteliğidir. Bu içerik toplumdan topluma ve aynı toplumda da zaman içinde farklılık gösterebileceği gibi, hatta aynı toplumda ve aynı zamanda, toplumun alt birimlerinde de farklılıklar sergileyebilmektedir (Arslan, 2001: 15-21).

İnsanlığın, üçüncü bin yılın başında bilgi, kültür ve teknoloji bakımından ulaştığı bu günkü konumunda bile, aile kurumunun toplumlar açısından önem ve işlevi azalmak, zayıflamak şöyle dursun, tam tersine daha da artmış ve belirgin hale gelmiştir (Arslan, 2001-b). Bu kurumun üstlendiği sosyal ve sosyal-psikolojik fonksiyonların, insanlık tarihinin değişim sürecinde (en azından kısa değil uzun vadeli bir gelecekte bile), hiç bir kurum tarafından ikame edilemeyeceği gerçeği, hemen herkesçe paylaşılır olmuştur. Bazı Marksist teorisyenlerce ileri sürülen (Arslan, 2001-c) "*toplumsal değişme ve gelişmeye paralel olarak, zaman içerisinde, aile kurumunun toplumsal yapı içinde yerine getirdiği rol ve işlevleri devlet ya da toplumun öteki kurumları üstlenecektir. Bunun sonucunda da, belli bir süreç içinde aile kurumu 'disfonksiyonel' (işlevsiz) hale gelecek, toplumsal yapı içindeki işlevini yitirmesine paralel olarak da bu kurumun varlığı kendiliğinden ortadan kalkacaktır*" şeklindeki değerlendirmeler ise, büyük ölçüde geçerliliğini yitirmiştir. Günümüzde aile kurumu, bazı işlevlerini (eğitim ...gibi) öteki toplumsal

kurumlar ile paylaşıyor olsa da, temel görevlerinden olan sosyal ve sosyal-psikolojik, hatta demografik işlevleri çok daha belirgin ve önemli hale gelmiştir.

Ulusal tarihin hemen her döneminde, toplumun başat kurumlarından biri olarak ulusun sosyal, kültürel ve demografik varlığının sürdürebilmesinde önemli roller ve işlevler üstlenmiş aile kurumunun Türk toplumunda da ayrı bir yeri ve önemi vardır. 80 yılı aşkın Cumhuriyet tarihi boyunca da, diğer kurumlarla işbirliği ve etkileşim içinde, Cumhuriyet kazanımlarının yaygınlaştırılmasında, geliştirilip yaşatılmasında ve bu kazanımların yeni kuşaklara aktarılmasında çok önemli işlevler üstlenmiştir. Sosyal değişimin en hızlı yaşandığı, ekonomik sorunların olanca şiddetiyle bireyleri ve geniş halk kitlelerini sarstığı, her türlü siyasi-toplumsal ve kültürel çatışma-çelişki ve sorunların olanca şiddetiyle toplumumuzu derinden etkilediği dönemlerde bile böylesi sorunlara göğüs gerip onların üstesinden gelebilmiş, ulus-toplum ve devlet olarak varlığını sürdürebilmiş olmasında yapı ve işlev bakımından güçlü ve sağlıklı bir ailenin yeri yadsınamayacak derecede büyüktür.

Türk aile yapısının, çoğu batılı ülkelerden farklı olarak, “**evlilik**” kurumu üzerine inşa edilmiş olması gerçeği toplumu ve aile kurumunu, sosyal açıdan daha sağlıklı ve güçlü kılmıştır (Arslan, 2001-c). Özellikle de evlilik kurumunun, Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen büyük sosyal değişim ve dönüşümün bir parçası olarak “**monogamik**” (**tek eşli**) bir karaktere dönüştürülmüş olması, genel anlamda toplumsal yapıyı, özel açıdan ise aile kurumunu daha da güçlendirmiştir. İşte Türk toplumunu uzun yıllar ayakta tutan; büyük sosyal, ekonomik, siyasi sorunlar karşısında dayanıklı ve güçlü kılan, birçok toplumları yok oluşun eşğine sürükleyebilecek güçteki badireleri en az hasarla atlatabilmesini mümkün kılan ve bütün bu yönleri ile de herkesi şaşkına çeviren olgunun altında, temelini “**evlilikten**” fakat “**tek eşle evlilikten**” alan, kökleri sağlam ve sağlıklı bir aile yapısı gerçeği yatar.

Kırsal kesim için de aile kurumu ayrı bir önem taşır. Yörede, aile kurumunda, geniş aileden çekirdek aileye doğru hızlı bir geçiş gözlemlenmektedir. Ayrıca, önemli sayıda, eşlerden her hangi birinin olmadığı (ölüm nedeni ile) “parçalanmış ailelere” de rastlanır. Parçalanmış ailelerin büyük çoğunluğunu ise, kocası ölmüş orta yaş ya da üstü kadınlar oluşturmaktadır. Sayıları az da olsa, eşinden ayrılmış/boşanmış genç kadınların tamamı ise, anne-babası ile birlikte yaşamlarını sürdürmektedirler.

Yapısal görünümü ne olursa olsun, Kavaközü yöresi aile yapısı içinde, geleneksel Türk aile tipi olan “**pederi aile**” ilişkileri cereyan etmektedir. Türk sosyologu Ziya Gökalp’in de belirttiği gibi (Arslan, 2001-c), Türk ailesi “**pedersahi**” değil “**pederi**” dir. Yani, aile içinde babanın bir otoritesi, bir saygınlığı vardır. Fakat bu otorite, “**astığı astık, kestiği kestik**” türünden mutlak, kesin ve tek otorite değildir. Miras ya da akrabalık ilişkilerinde, anne ya da baba tarafının birbirlerine karşı bir üstünlüğü yoktur.

8. YÖREDE EVLİLİK OLGUSU

Türk toplumunda ailenin temelleri, aile kurumunun bir alt kurumu olan evlilik ile atılır. Kavaközü’nde evlilikler çoğunlukla görücü usulü gerçekleşir. Fakat bu, genç çiftlerin birbirlerinin yüzlerini ilk kez gerdek gecesinde gördükleri “salt görücülük” türü değildir. Araştırmada, köy halkının açık flörtte kesinlikle karşı olduğu, gizli flörtün de fazla yaygın olmadığı gözlemlenmiştir. Genç kızların, herhangi bir söz ya da nişan ilişkisi olmaksızın bir erkekle görüşüp-konuşması, arkadaşlık ilişkisi yaşaması olumlu karşılanmaz. Bu durum genç kız açısından “adının çıkması” olarak nitelendirilir. Ad çıkması ise hem genç kız açısından, hem de ailesi için bir utanç kaynağıdır.

Tablo 2: Kavaközü Halkının Evlilik Konusundaki Tutumları

	Kız Çocuk İçin %	Erkek Çocuk İçin %	Toplam %
Gençler Eşlerini Kendileri Seçmelidir	63	66	64.5
Gençler ile Ailesi Birlikte Karar Vermelidir	30	30	30
Gençler Adına Ailesi Karar Vermelidir	7	4	5.5
Toplam	100	100	100

Kaynak: Araştırmacının 1987-1992 ve 2000-2001 yıllarında gerçekleştiren araştırmaların bulguları.

Evlenecek gençler bir flört dönemi yaşamazlar ama genellikle çeşitli vesilelerle, değişik ortamlarda birbirlerini görürler. **Tablo 2’**de de görüldüğü gibi, “mutlu olursa kendinden, mutsuz olursa bizden bilirler” düşüncesinin de etkisiyle, evlilik konusunda karar verirken gençleri, göreceli de olsa serbest bırakma eğilimi ağır basar. Yörede bir geç kız ya da erkeğin, hiç istemediği bir insanla zorla evlendirilmesine pek rastlanmaz.

Halk arasında resmi nikah (devlet nikahı), evlilik için ön koşuldur. Resmi nikahla birlikte, imam nikahı kıydırma geleneği de oldukça yaygındır. Yörede “ekzogamik evlilik” türü, her geçen gün daha da yaygınlaşmaktadır. Bu değişimde, genç kızların, köyde yaşayan gençlerle evlenmeme eğilimi oldukça etkili olmaktadır (Tablo 3). Bu tutumun ardında yatan etkenler ise şöyle kategorize edilebilir (Arslan, 1992: 30):

1. Köy işlerinin çok zor ve yorucu olması: Çocuk denecek yaşta, köyün ağır iş hayatına atılan kadın köyün meşakkatli ve yorucu işlerinden bıkmıştır.
2. Şehir hayatına olan özlem ve özenti: Genç kız, şehirde yaşayan akrabalarının, şehirde yaşayan bir eşle evlenen arkadaşlarının ve televizyonun da etkisiyle, şehir yaşamına karşı bir özlem ve özenti içerisindedir.

3. Gelin-kaynana çatışması yaşamamak: Eşlerin ailelerinin, kendi yaşamlarına müdahale etme riskini en aza indirmek.
4. Daha iyi yaşam koşullarına ve maddi olanaklara sahip olmak.
5. Çocuklarına daha iyi bir istikbal hazırlama kaygısı.

Tablo 3: Kavaközü Halkının Ekzogamik Evlilik Tutumları

	%
Köy Dışında Evli Kızı Olanlar	26
Köy Dışında Evli Oğlu Olanlar	10
Köy Dışında Evli Kızı ve Oğlu Olanlar	6
Köy Dışında Evli Çocuğu Olmayanlar	58
Toplam	100

Kaynak: Araştırmacının 1987-1992 ve 2000-2001 yıllarında gerçekleştirilen araştırmaların bulguları.

Yörede gözlemlenen genç kızların, köy dışından bir erkek ile evlenme eğilimindeki artışı mahalli aşık, Uruşlu Aşık Şefkati “Köye Kız Vermez Köylüler” isimli şiirinde vurgulu bir şekilde dile getirir:

<p>“Zengin olsan para etmez, Köye kız vermez köylüler. Köyde yeni ocak tütmez, Köye kız vermez köylüler. *** Şehirdeyse hindi olsun, Varsın damat gındı olsun, Evi damdan gondur olsun, Köye kız vermez köylüler.”</p>	<p>Köyün gapısını çalan, Bu tükenmez, bitmez talan, Köyler çöktü, çöker galan, Köye kız vermez köylüler. *** Adı çıkmış, köy işi zor, Önüne hiç bakmıyor kör, Köyde en lüks hayatı ver, Köye kız vermez köylüler.”</p>
<p>Şehir olsun, zehir olsun, Her saati kahr olsun, Şehir olsun, ahır olsun Köye kız vermez köylüler.”</p>	

Tablo 4’te de yer verilen, kadının evleneceği erkekte, erkeğin de evleneceği kadında aradığı özellikler, yöre halkının evlilik ile ilgili değer ve tutumlarını yansıması açısından oldukça üzerinde durulmaya değer bulgulardır. Yörenin aile yapısına ilişkin bir başka önemli bir bulgu da, monogamik (tek eşle) evliliğin yörede hakim olmasıdır. Köyde uzun yıllardan beri yalnızca bir tane poligamik evlilik gözlemlenmiştir. O da zorunlulukların sonucunda gerçekleşmiştir. Bunun dışında, köyün sosyo-kültürel dokusunun çok eşle evliliğe izin vermediği belirlenmiştir.

Tablo 4: Eş Seçiminde Rol Oynayan Etkenler

Kadının evleneceği erkekte aradığı nitelikler	Erkeğin evleneceği kadında aradığı nitelikler
1. İyi bir iş ve yüksek gelir	1. Adının çıkmamış olması (mazisinin temizliği)
2. Şehirde yaşıyor olması	2. Hünerli, işten anlayan ve becerikli olmak
3. Temiz aile çocuğu olması (soyunun temizliği)	3. Huy güzelliği
4. Kötü alışkanlıklarının (içki, kumar ...gibi) olmaması	4. Fiziki güzellik
5. Eğitim düzeyinin ve toplumsal statüsünün yüksekliği	5. Varlıklı ve zengin aile kızı olmak
6. Fiziki düzgünlük ve yakışıklılık	6. Dindar olmak

Kaynak: Araştırmacının 1987-1992 ve 2000-2001 yıllarında gerçekleştirilen araştırmaların bulguları.

9. YENİ EVLİLERİN AYRI BİR EV AÇMA GEREKLİLİĞİ

Son yıllarda, genç çiftlerin, baba evinden ayrı bir ev açma geleneği oldukça yaygınlaşmaya başlamıştır. “Köy köy üstüne olurmuş ama ev ev üstüne olmaz!” öz deyişiyle vurgulanan bu eğilim, yörede çekirdek aileye geçişi hızlandırıcı bir olarak rol oynamaktadır. Tablo 5’te de görüldüğü gibi, yapılan görüşmelerde, halkın büyük bir çoğunluğu, yeni evlenen çiftlerin ayrı bir ev açması gerektiğini açık bir şekilde dile getirmiştir. Görüşülen bireyler, bu durumun gerekçelerini ise şu şekilde sıralamışlardır:

1. Sosyal bağımsızlık: Gençler aile müdahalelerini en aza indirgeyerek kendi yaşamlarını, kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda kurmak istemektedirler. Ailelerin huzur ve mutluluğu bunu zorunlu kılmaktadır.

2. Ekonomik bağımsızlık: Gençlerin kendi ekonomik olanaklarını kendileri yaratmak ve bunları kendi istedikleri şekilde kullanmak istemektedirler. Aileler de genellikle, genç çiftlerin kendilerine yetmesini ve kendi ayakları üzerinde durmasını öğrenmeleri için, bu isteğe göz yummaktadır.

3. Genç kızların evlenecekleri erkeğe, baba evinden ayrı bir ev açmayı olmazsa olmaz bir koşul olarak dayatıyor olmaları da bir üçüncü önemli neden olarak sayılabilir.

Yeni evlilerin ayrı bir ev açmaları 2 şekilde gerçekleşmektedir: Genç ailenin şehre göç edip yerleşerek yeni bir ev açmaları, Köyde ayrı bir ev satın alıp ya da inşa ederek. Yeni ev açma durumu hangi şekilde olursa olsun yeni ailenin, kök (ana) aileye sosyal, kültürel ve ekonomik bağımlılığı her durumda sürmektedir. Araştırmada, “yeni evliler, baba evinden ayrı bir ev açmalı mıdır?” şeklindeki soruya olumsuz görüş beyan edenlere yöneltilen sondajlama sorusunda ortaya konan genel argüman ise “baba evinde bir süre kalsınlar, etlenip butlansınlar, eksik eşyalarını tamamlayıp borçlarını ödesinler, ekonomik bir güce kavuşsunlar ve ondan sonra ayrı ev açsınlar” şeklinde olmuştur.

Tablo 5: Yeni Evlilerin Ayrı bir Açma Gerekliliği

Yeni evliler baba evinden ayrı bir ev açmalı mıdır?	%
Evet	89
Hayır	5.5
Duruma göre değişir	5.5
Toplam	100

Kaynak: Araştırmacının 1987-1992 ve 2000-2001 yıllarında gerçekleştirilen araştırmaların bulguları.

10. GELİN-KAYNANA ÇATIŞMASI

Türk toplumun genelinde de gözlemlenen gelin-kaynana çatışmasına, Kavaközü yöresinde de sıklıkla rastlanır. Bu toplumsal sorunun temelinde, sosyo-kültürel ve ekonomik etkenler yatmaktadır. İki kadın arasında yaşanan bu çatışma, “eşlik” ve “oğulluk” rolleri arasında kalan erkeği de çelişkiye ve rol çatışması içerisine itmektedir. Türk ailesinin önemli sorunlarından biri olan bu çatışma durumunda, Kavaközü yöresinde, erkek için genellikle oğulluk rolünün ağır bastığına tanık olunmaktadır. Gelin ile kaynana arasında yaşanan bu çatışma türkü, mani gibi halk kültürü ürünlerinde de manzum bir şekilde dile getirilmektedir.

Gençler için evlendiklerinde yeni ev açmayı bir zorunluluk haline getiren önemli etkenlerden bir tanesi de yaşanan bu çatışma durumudur. Böylesi durumlarda, çatışmanın doğurabileceği olumsuz sonuçları en aza indirgeyebilmek için, yavru ailenin ana aileden ayrı bir çatı altında yaşaması tercih edilmektedir. Psikolojik açıdan ise gelin oğlunu annesinden, anne de oğlunu gelininden kıskanmaktadır. Bu durum Sosyolojik açıdan, karıştırılan rol ve davranış örüntüleri şeklinde ifade edilebilir. Sosyo-kültürel düzeyi düşük kesimlerde sıkça rastlanan bu olgunun özünde genç kadının, kocasının ilgisiyle, sevgisiyle, kısacası her şeyiyle kendisine ait olması isteği yatmaktadır. Madalyonun öteki yüzünde ise anne, ömrünün en güzel yıllarını verip, bin bir zahmete katlanarak yetiştirdiği oğlunu, “el kızına” kaptırmış olma kaygısını taşımaktadır.

Gelin-kaynana çatışmasını körükleyen bir başka etken de, kimi aile ortamlarında, genç kadının koca evinde, koca tarafından akrabalarınca “el kızı” olarak nitelendirilip, ikinci dereceden bir muameleye layık görülmesidir. Böylesi ortamlarda, aile ile ilgili kararlar alınırken, genç kadına söz hakkı verilmemekte, bu durum ise genç kadının kendisine ve yeni girmiş olduğu aile ortamına yabancılaşmasına yol açmaktadır. Bu durum, özellikle evliliğin ilk yıllarında, aile içinde ciddi boyutlu sorunlara neden olabilmektedir. Evliliğin ilerleyen yıllarında ve özellikle de genç kadın erkek evlat sahibi olduğunda, kendisini güçlü ve kocasının ailesiyle bütünleşmiş olarak görmektedir. Bu süreç içinde, koca

tarafından akrabaların, genç kadına karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar da olumlu yönde değişmektedir. Sonuçta erkek evlat annesine, aile içinde saygınlık kazandırıcı bir görev yerine getirmiş olmaktadır. Hem genç kadın, hem de kocasının ailesi durumu bu şekilde algılamaktadır.

Kırsalda gelinlerin, aile içinde herkesten daha çok, erkek evlat sahibi olmayı arzulamasının altında yatan önemli etkenlerden bir tanesi de bu realite olsa gerek: Kocasını ailesi içinde hoş olmayan tutum ve davranışlar maruz kalan ve özellikle de, kaynanası ve görümceleri (kocasının kız kardeşleri) tarafından horlanan kadın; oğlunun büyüüp evleneceği, kendisini kaynana olmakla şerefli edeceği günleri sabırsızlıkla beklemektedir. Kaynanasına olan hıncını ise, kendisi kaynana olduğunda oğlunun eşinden alacaktır. Görümcelerine olan hıncını da, erkek kardeşinin hanımına karşı sergileyeceği görümcelik rollerinde yansıtabilecektir.

11. YÖRENİN EKONOMİK YAPISI VE SORUNLARI

Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma ve hayvancılığa dayanan Kavaközü yöresinde, ekonomik faaliyetlerde bir çeşitlilik göze çarpar. Bununla birlikte, yapılan üretim faaliyetlerinin büyük çoğunluğu iç tüketim amacını taşır ve pazara yönelik değildir. Artı ürün son derece az olup, halk genellikle kendi tüketeceği kadar üretmektedir. Halkın diğer gelir getirici uğraşları da sınırlı ve düşük gelirlidir. Köy halkının büyük çoğunluğu alt düzeyde, yoksulluk sınırının da altında bir gelire sahiptir.

Araştırma bulgularına göre, yörede yoksulluğun nedenleri şöylece sıralanabilir:

1. Köyün sosyal hayatında egemen olan gelenekçi hayat anlayışı, iktisadi hayata da yansımaktadır. Halk arasında “azla yetinmek, kendi ihtiyaçlarından fazlasını üretmeyi tamahkârlık olarak nitelemek” oldukça yaygındır. Bu ise onları daha fazla üretip, artı ürün meydana getirmekten alıkoymaktadır.

2. Mevcut kaynakların kıtlığı.

3. Halkın kaynakların verimli kullanımı konusunda bilgi ve bilinçten yoksun olması.

4. Halkın, verimli üretim teknikleri için gerekli ekonomik gücün yoksunluğu.

5. Kooperasyon (kooperatifleşme) ve örgütlenme eksikliği.

6. Siyasi otoritenin köy ve köylü sorununa gerekli ve yeterli ilgiyi göstermemesi. Alınan kararlarda, yöresel gerçeklerin göz önünde bulundurulmayışı ve yapılan teşviklerin toplum geneline yayılamaması.

Araştırmada yöre halkının tamamının birden fazla iktisadi faaliyet ile uğraştığı gözlemlenmiştir. Hane halkı bütçesinin en önemli gelir dilimini oluşturan gelir kaynağına ilişkin yapılan araştırmada şu veriler ortaya konmuştur:

1. Tarım: Tahıl (arpa, buğday, nohut, ... gibi) üretimi, bağcılık, meyvecilik, sebzeçilik.
2. Hayvancılık.
3. Gündelikçilik (yevmiyecilik, amelelik): Başkalarının tarla-bahçelerinde tarım işçiliği.
4. Aylık ücret, maaş.
5. Esnaflık.
6. Taşımacılık, nakliyecilik ve traktör ile başkalarının işini yapmak.

12. YÖREDE İŞ GÜVENCESİ VE İŞSİZLİK

İşsizlik, toplum genelinde ve kırsal Türkiye'nin tamamında olduğu gibi Kavaközü yöresi için de kronik bir sorun haline gelmiştir. Yörede işlerin büyük çoğunluğu mevsimlik olduğu için, özellikle de gizli işsizlik hat safhadadır. Bostancılık, yöre erkeklerinin tek uzun süreli ücretli işidir. O da yaz aylarında ve 1-2 ay sürmektedir. Ankara civarındaki kavun-karpuz tarlalarında çalışan erkeğin kazanacağı birkaç yüz milyon lira, hem köy bakkalına birikmiş borçları kapatmak, hem de bankaya olan kredi borcunun taksitini ödemek bakımından aile için hayati önem taşımaktadır.

Ucuz emek durumundaki kadınlar ise, iş bulma konusunda erkeklere oranla biraz daha şanslıdır. Sulu tarımın yapıldığı Beypazarı ovası, onlar için önemli bir iş kaynağıdır. Ne var ki hiç bir iş güvencesi olmayan bu işte kadın, bir ay boyunca hafta sonları da dahil, sabahın erken saatlerinden akşamın geç saatlerine kadar çalıştığında bile, kazanacağı para asgari ücreti bulmamaktadır. Yöre halkı için sosyal güvenceli tek iş geçici-mevsimlik orman işçiliğidir. Asgari ücrete yakın bir gelir getiren bu iş ortalama yılda 7-8 ay sürmektedir. Bu olanaktan, yöre halkından ancak 3-4 aile yararlanabilmektedir.

13. EKONOMİK HAYATTA İŞ BÖLÜMÜ VE KADININ YERİ

Yörede iş bölümü kesin hatlarla ayrılmamış olsa da, genelde yaş ve cinsiyet esasına dayanır. Çocuklar da çok küçük yaşlarda iş hayatına atılırlar. Yetişkinler de kadınların omuzlarında olan çalışma hayatının ağırlıklı yükü, çocuklarda kız çocuklarının omuzlarındadır. Ekonomik zorunluluklar ve eğitim olanaklarının yokluğu kızları, çocuk yaşlarda, çok ağır koşullar altında çalışmaya itmektir. Beypazarı Ovası'nda her mevsim, ilkokul çağındaki kız çocuklarından 60'lı yaşlardaki dul nineye kadar, her yaş grubundan kadına rastlamak mümkündür.

Bu durumun nedenleri, yörede tarım işlerinin kadın işi olarak algılanması gerçeğinde yatmaktadır. Bu ise, erkek egemen kır toplumlarında erkeklerin, böylesi ağır koşullarda çalışma konusunda isteksiz olmaları ve iş sahiplerinin de, ucuz emek oldukları için kadın işçiyi erkeğe tercih ediyor olması gerçeği ile yakından ilişkilidir.

İş olanaklarının azlığı kadınları, düşük ücret ve zor koşullara tepkide bulunmaktan alıkoymaktadır. Tarım işçilerinin yaşadığı örgütlenme eksiklikleri, onları tamamen taşımacının ve ağanın olmayan insafına mahkum etmektedir. Bu kesimdeki iş sahipleri, işlerinde erkek işçi kullanımının daha verimli ve kârlı olacağına inandırılıp, erkeklere de bu türden işlere karşı olan tutumlarını değiştirme konusunda ikna edici eğitim verilmedikçe, ya da yeni iş sahaları açılmadıkça, kırsal Türkiye kadını zor koşullar altında çalışmaya ve sömürülmeye devam edecektir.

14. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türk toplumunun uzun yıllardan beridir yaşamakta olduğu açmazlardan bir tanesi de köy-kent ikilemidir. Her geçen gün, sosyal-ekonomik açıdan köy ile kent arasındaki gelişmişlik farkı daha da açılmaktadır. Bu çelişki köylerin iticiliğini arttırmakta, şehirleri ise yalancı bir çekim merkezi haline getirmektedir. Bütün bunlar köyden kente göç olgusunu hızlandırmakta, bu gerçeğe ilişkili bir çok toplumsal sorunu da içinden çıkılması güç bir hale dönüştürmektedir.

Toplum kalkınması ya da kırsal kalkınma sorunu, uzun yıllardan beridir dikkat çeken bir konu olmakla birlikte günümüzde, Türk toplumunun üzerinde önemle ve acilen durulması gereken bir sorunu haline dönüşmüştür. Yaşananlar, Türk toplumunun gecekondulaşma, kentlileşememe, marjinalleşme, suç olaylarındaki hızlı artış ... gibi bir çok önemli toplumsal sorunu için kozmetik müdahaleler döneminin kapandığını, kırsal geri kalmışlık sorununa kalıcı çözümler getirilmeden bu sorunlara gerçekçi çözümler üretilemeyeceği gerçeğini açıkça gözler önüne sermektedir. Söz konusu sorunlara gerçekçi çözümler üretilemeyişinin altında yatan en önemli etken ise, sorunların tespit ve çözümüne yönelik olarak “Halk-Sosyolog-Devlet” üçlüsünden oluşan sacayağının hiç bir zaman tesis edilememiş olmasıdır.

Köylerimizin sosyal ve ekonomik kaynaklarının son derece kıt ve sınırlı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte kaynak yetersizliği, geri kalmışlığa bir gerekçe olarak gösterilemez. Asıl sorun kaynakların yetersizliği değil, var olan kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılamayışıdır. Genel olarak Türkiye kırsalı ve özel olarak da Kavaközü yöresi açısından, mevcut kaynaklar rasyonel ve verimli bir şekilde kullanılmaya başlandığında; akılcı bir yapılanma ile “Halk-Sosyolog-Devlet” üçlüsünden oluşan sacayağının tesis edilip, kararlılıkla ve samimiyetle sorunların üzerine gidildiğinde, Türkiye’de kırsal kalkınma sorununun, uzun olmayan bir süreç içinde çözülebileceğinden kuşku duymamak gerekir.

KAYNAKÇA

- ARI, O.** (1986), Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay.
- ARSLAN, D. A.** (2004), “Bir Ankara Köyü Araştırması: Köy Sosyolojisi’nin BakışAçısından Ankara Kavaközü Köyü”, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 19.07.2004, <http://insanbilimleri.com>.
- ARSLAN, D. A.** (2003), “Bir Köy Sosyolojisi Çalışması: Kavaközü Köyü’nün Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Sorunları”, Sosyal Bilimler Dergisi (Osmangazi Üniversitesi), Cilt: 4, Sayı: 1ss. 1-26.
- ARSLAN, D. A.** (2001-a), “21. Yüz Yılda Aile ve Çocuk”, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, Tokat İl Müdürlüğü, Turhal Çocuk Yuvası Müdürlüğü’nün Uluslararası Aile Haftası Nedeniyle Düzenlediği Konferans, 18 Mayıs 2001, Tokat: Atatürk Çocuk Yuvası (Konferans Notları).
- ARSLAN, D. A.** (2001-b), “Türk Aile Yapısı”, Tokat Valiliği, İl Emniyet Müdürlüğü, Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü, Polis Seminerleri, Tokat, 06.06.2001.
- ARSLAN, D. A.** (2001-c), “21. Yüz Yılda Aile ve Çocuk”, Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, Tokat İl Müdürlüğü, Turhal Çocuk Yuvası Müdürlüğü’nün Uluslararası Aile Haftası Nedeniyle Düzenlediği Konferans, 18 Mayıs 2001, Tokat: Atatürk Çocuk Yuvası (Konferans Notları).
- ARSLAN, D. A.** (1994), "Ataturk and Modern Turkey", LIS-ELI, Guildford: University of Surrey.
- ARSLAN, D. A.** (1992), Kalkınma Dönemecinde Kavaközü, Konya: Selçuk Üniversitesi (Lisans Tezi).
- ARSLAN, D. A.** (1991), Uruşlu Aşık: Aşık Şefkati, Konya: Selçuk Üniversitesi Halk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi (Folklor Derleme Çalışması).
- ÇAĞLAR, Y.** (1990), Köy, Köylülük ve Türkiye’de Köy Kalkınması Sorunu, Ankara: TZD Yayınları.
- ÇAĞLAR, S.** (1969), Toplum Kalkınmasında Başarı Yolları, Ankara: Güven Matbaası.
- DİE, (2004)**, <http://www.die.gov.tr/konularr/nufuSayimi.htm>.
- ERGUN, D.** (1984), 100 Soruda Sosyoloji El Kitabı, İstanbul: Gerçek Yayınları.
- GILBERT, N.** (1994), Researching Social Life, London: Sage.
- HANÇERLİOĞLU, O.** (1986), Toplumbilim Sözlüğü, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- JARY, D. & JARY, J.** (1991), Collins Dictionary of Sociology, Glasgow: Harper Collins Publishers.
- KIZILÇELİK, S. ve ERJEM, Y.** (1992), Sosyoloji Terimler Sözlüğü, Konya: Göksu.
- OZANKAYA, Ö.** (1995), Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Cem Yayınevi.
- OZANKAYA, Ö.** (1987), Toplumbilim, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- OZANKAYA, Ö.** (1986), Toplumbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara: Savaş Yay..
- OZANKAYA, Ö.** (1984), Toplumbilimi'ne Giriş, Ankara: Savaş Yay..
- SENCER, M.** (1989), Toplumbilimlerinde Yöntem, İstanbul: Beta Yayınları.
- TÜRKDOĞAN, O.** (1984), Bilimsel Değerlendirme ve Araştırma Metodolojisi, İstanbul: MEB Yayınları.
- TÜRKDOĞAN, O.** (1979), Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları, İstanbul: Dede Korkut Yayınları.
- TÜRKDOĞAN, O.** (1977), Toplum Kalkınması, İstanbul: Dede Korkut Yayınları.